

JACHIN's BROCHURE-REEKS No. 21

De fantasie in de Bijbelvertelling

DOOR

N. HEINER

1952

JACHIN's UITGEVERSBUREAU
NAAMLOZE VENNOOTSCHAP W. D. MEINEMA
DELFT

Mij is verzocht u enkele dingen te zeggen over de fantasie in de bijbelvertelling en het lijkt me gewenst, wat ik zeggen wil, te beginnen met het vaststellen van de betekenis, die ik daarbij gaarne zou hechten aan de woorden, waarmede ons onderwerp is aangeduid.

Dat zijn dus de woorden „fantasie” en „bijbelvertelling”.

Om het laatste het eerst te nemen: een bijbelvertelling zou ik willen definiëren als een vertelling, die haar stof ontleent aan de bijbel en haar doel vindt in het brengen van de bijbelse boodschap.

En om het eerste als laatste te laten volgen, zou ik twee betekenissen van het woord „fantasie” onder uw aandacht willen brengen. De eerste van die betekenissen kan worden weergegeven met het Nederlandse woord „verbeeldingskracht”. Een woord, dat, wanneer we letten op de betekenis van de samenstellende delen, het bedoelde begrip veel duidelijker weergeeft. Volgens deze verdietsing is de fantasie een kracht, een geestvermogen, waardoor wij in staat zijn ons dingen die we niet rechtstreeks aanschouwen, voor te stellen in de verbeelding, in de geest. Wanneer we bijvoorbeeld spreken van „een levendige of een sterke fantasie”, hebben we met deze betekenis te maken.

Ook kunnen met het woord „fantasie” bedoeld worden die bijzonderheden, die delen uit een geheel — om bij ons onderwerp te blijven: uit de bijbelvertelling — die niet rechtstreeks in de bron vermeld zijn, die door de verteller aan zijn verhaal — om welke reden dan ook — worden toegevoegd. Zó gebruiken wij het woord „fantasie” wanneer we bijvoorbeeld van een bepaald boek, zeg een historische roman, beweren: „De kern van het verhaal berust op waarheid; de aankleding en tal van bijzonderheden zijn niet meer dan fantasie.”

Ik kan me niet onttrekken aan de indruk, dat deze tweede betekenis — dus die van: niet in de bron vermelde bijzonderheden — bij het lezen en wellicht bij het formuleren van de titel van de mij gevraagde verhandeling, het eerst in de gedachten komt of kwam.

Toch lijkt het mij niet ongewenst ook iets te zeggen over de invloed bij de bijbelvertelling van de fantasie, die verbeeldingskracht is.

Dan zal rekening gehouden moeten worden met de werking van die verbeeldingskracht bij de verteller en bij het luisterende kind.

De verteller zal wat hij vertelt zichzelf moeten kunnen voorstellen, ver-„beeld"-den, zó sterk, dat hij het in zijn vertelling kan veraanschouwelijken voor wie naar hem luistert. Hij moet de omgeving, de streek, de stad, het huis, de hof zien, waar de vertelde handeling plaats greep. Hij moet de personen zien, die leven en bewegen; hij moet hen — om zo te zeggen — horen spreken.

Ik weet wel, dat hier het gevaar dreigt van een te levendige verbeelding; van een fantasie, die de werkelijkheid overwoeren kan — en daarom is er naast de eis van verbeeldingskracht ook die van de beheersing van het eigen voorstellingsvermogen. Het woord „Droom en tucht", waarmee eens Albert Verwey het werk van E. J. Potgieter karakteriseerde, kan ook hier worden gebruikt. Mits daarbij wordt bedacht, dat „tucht" niet alleen de mentale zelftucht is, die de fantasie en haar uitingen beheerst; maar evenzeer tucht, die de gebondenheid is aan de gegevens van de bron en aan het doel van de vertelling.

Ook bij het luisterende kind werkt de verbeeldingskracht.

Al zal de verteller zich inspannen om de couleur locale van wat hij verhaalt zo juist mogelijk weer te geven; om zo goed hij kan de omgeving, de personen, de voorvallen te tekenen — al zal hij gebruik maken van beschikbare en geschikte aanschouwingsmiddelen: er is het feit, dat het kind zelf apperceptiemateriaal heeft, d.w.z. zich beelden en tafereelen opbouwt met behulp van voorstellingen die het reeds bezit; dat deze voorstel-

lingen zich beperken tot de kleine kring van zijn kinder-omgeving en zijn kinder-belangstelling. Met dit laatste bedoel ik dit: het kind zal zich het aangehoorde verhaal meestal — om niet te zeggen: als regel — voorstellen als gebeurd op hem bekende plaatsen; de personen over wie wordt verteld, zullen voor het kind vaak de gestalte en de trekken hebben van mensen die het kent, van mensen uit zijn omgeving.

Een illustratie hiervan is te vinden in het bekende boek „Bartje” van Anne de Vries, wanneer daarin beschreven worden de mijmeringen van Bartje naar aanleiding van de geschiedenis van de verloren zoon, die het ventje op zijn eerste schooldag door de juffrouw hoort vertellen. Ik citeer uit het belangwekkende geheel enkele markante zinnen:

„Er was eens een vader, die had twee zonen, die woonde midden in het veld in de witte boerderij van Jan Kamps. Die ene zoon, dat was een beste oppassende jongen, maar die andere, die kleinste, dat was een rare, die was zeker niet goed wijs, die stond de hele dag op een bult bij het hunebed naar de verte te kijken. In de verte lag de grote wereld, dat was Assen.”

En als de zoon wegtrekt: „Toen reed hij het pad langs over de hoogten en toen over de straatweg vlak langs Bartjes huis en langs de Lange-jammer — maar het was mooi weer en in de zomer — en dan naar Assen toe.”

En de vader, die zijn zoon dag aan dag terug wacht: „Nou was het een oude man met grijs haar, net als ome Koo.”

Of herinner u, hoe u zelf zich de bijbelverhalen voorstelde, toen u ze als kind hoorde vertellen of voorlezen.

Ik weet nog wel, hoe ik Jeruzalem me fantaseerde in de tuin, die wij aan de rand van de stad hadden. De beek Kedron stroomde links bij het prieel en achter die beek verhief zich de Olijfberg. Bethanië lag dicht bij de tuinmuur, een eindje dichter bij de tuinpoort en nog verder weg moest Jericho zijn.

Het gevecht tussen David en Goliath speelde zich af in de buurt van een kunstmatige rotspartij midden in de tuin. En de woestijn waar David rondzwierf, toen Saul hem achtervolgde, lag veel verder naar achter, waar wat verwilderd struikgewas stond.

En hoe lang blijven zulke kinderlijke voorstellingen en localisaties niet leven!

Daarom is het van belang zo goed dat mogelijk is juiste voorstellingen bij te brengen van plaatsen en gebeurtenissen.

Dat kan — zoals ik al zei — gebeuren door het woord van de verteller; dat kan óók door afbeeldingen te laten zien van plaatsen en voorwerpen, die in het verhaal voorkomen. Ik weet wel, dat zulke afbeeldingen nooit anders kunnen dan de werkelijkheid benaderen; ze zijn statisch en niet dynamisch. Maar de dynamiek, ik zou haast willen zeggen het tot-leven-brengen van de voorstellingen, wordt gewerkt door de verbeeldingskracht in het woord van de verteller, waardoor de verbeeldingskracht bij het kind wordt geprikkeld en geactiveerd.

Met de opmerkingen over de verbeeldingskracht bij het luisterende kind zijn we al genaderd tot de andere betekenis die ik u van het woord „fantasie” noemde: die delen van het geheel van de vertelling, die niet rechtstreeks in de bron genoemd zijn, maar door de verteller — om welke reden dan ook — worden toegevoegd.

Hierbij zou ik onderscheid willen maken tussen wat ik zou willen noemen verantwoorde en onverantwoorde fantasie. Vooralsnog wil ik met deze beide termen geen waarderingsoordeel uitspreken.

Met verantwoorde fantasie bedoel ik in de eerste plaats die verbeelding, die het verhaalde gebeuren kleurrijker en begrijpelijker maakt door het schilderend invlechten van bijzonderheden, geput uit wat we weten betreffende het land en de levensgewoonten der oud-oosterse volken als Israëlieten, Egyptenaren, Babyloniërs, e.a. Korter gezegd: die de archeologie ons verschaft.

Hoe het land er uit zag; hoe de bomen en planten, die er groeiden; hoe de steden en bergen, waarvan sprake is; hoe het uiterlijke en de inrichting waren van tenten en huizen, van tabernakel en tempel; hoe de wapens er uit zagen en de ge-

bruiksvorwerpen: dat alles kan worden getoond door middel van platen en modellen. Ik hoef u wel niet een opsomming te geven van wat er op dit gebied te verkrijgen of te vervaardigen is: vermoedelijk kent u méér van zulke begerenswaardige leermiddelen dan uw kas toestaat aan te schaffen. Van beloningszegels en -kaartjes met voorstellingen uit de bijbelse geschiedenis, de bijbelse archeologie en het bijbelse land af, tot maquettes van een Oosters graf of een Oosters huis toe. Verzamelingen als in het Bijbels Museum van Oudheden te Amsterdam of schilderijen als de bijbelse diorama's te Haarlem kun je niet beschouwen als leer-middelen in de gangbare betekenis, want geen enkele onderwijzer heeft ze geregeld tot zijn beschikking — maar dat ze als hulpmiddel buitengewoon belangrijk en belangstellingwekkend zijn zal niemand die ze ooit zag of met zijn leerlingen ging zien (misschien een tip voor een uitstapje, als u uitstapjes met uw Zondagsschoolleerlingen maakt?) willen bestrijden.

Ik weet wel, dat al deze aanschouwingsmiddelen door hun statisch karakter nooit de levendigheid, de bewegelijkheid van het vertellen kunnen benaderen: ze geven nooit meer dan een bepaald voorwerp, desnoods een bepaald geheel, nooit meer dan een moment — terwijl in de vertelling de momenten achter elkaar volgen en dus de bewegelijkheid suggereren van het levend gebeuren. Maar wanneer het kind onder het luisteren het gebeuren zich als het ware ziet voltrekken, helpen de door aanschouwing verkregen voorstellingen hem de „uiterlijke” waarheid van dat gebeuren dichter te benaderen.

U zult begrijpen, dat ik hier durf spreken van verantwoorde fantasie.

U zult óók begrijpen, dat ik minder aanvaardend sta tegenover de andere wijze van „levendig-maken” van het verhaal, van „het gebeuren dichter bij de kinderen brengen”.

Ik bedoel: het verplaatsen van het verhaal in de omgeving van het kind, dat is voor óns: in Westerse omgeving.

Ik denk daarbij aan voorstellingen als in de middeleeuwse

schilderkunst, waar bijvoorbeeld het kerstgebeuren wordt weergegeven als plaats hebbend in een Vlaams middeleeuws dorp. Het land en de daken liggen onder de sneeuw, tussen de kale winterbomen bewegen zich middeleeuws geklede landlieden en met hellebaarden gewapende lansknachten; een schitterende ster staat boven een besneeuwde daglonershut.

Of aan platen, zoals u er gereproduceerd vindt in het derde deel van de „Geschiedenis der kerk”, onder redactie van Prof. Grosheide, e.a., die een Chinese voorstelling geeft van de verkondiging van Jezus' geboorte door de engel aan de herders in de velden van Efratha of van de vlucht naar Egypte. Daar is alles gehouden in de sfeer van het Chinese landschap en het Chinese leven.

Of — om van de beeldende kunst over te gaan naar de literaire weergave — als in het boek van Felix Timmermans: „Het Kindeke Jezus in Vlaanderen”. Luistert en kijkt u eens naar het bezoek van Maria bij Elizabeth: „in de keuken was voor Maria's komst de tafel reeds gezet voor twee mensen, maar Elizabeth nam gauw de aarden telloren weg, en haalde er porceleinen met bloemen en vogels versierd, ze zocht de zilveren lepels en vorken, bij hun vijf en twintigjarig huwelijk ten geschenke gedaan. En als al het eetgerief schitterend en feestelijk op een wit en rood gewafeld ammelaken stond, schepte ze met veel beslag de kervelsoep in. Terwijl na een kort gebed Maria en Zachaar reeds aten, ging Elizabeth voort met eten te bereiden, want ze had maar een sober noenmaal gereed gemaakt; soep, patatten met gebruijnde ajuin, daar het vasten was, en Maria moest feestelijk onthaald worden! Onder het mes vielen dikke sneden heerlijke geurige hesp, die ze bakte met geklutste eieren; gedroogde pruimen lagen weldra in hun sap te pruttelen en een vers gegoten kaneelpudding stond in de koele kelder te verharden.

Als de tafel afgeruimd was, moest de man naar de kerk, om alles ingereedheid te brengen voor het hoge feest van Pasen. Hij sloeg zijn pijpken uit, en met een arm vol waskeersen verliet hij, steeds vriendelijk knikkend, de twee vrouwen.”

Dit alles behoeft nog niet te zijn — en wil m.i. ook niet wezen — profanatie, vervlakking, neerhalen in de sfeer van het alledaagse. Er kan — en laten we aannemen: zal — de bedoeling voorzitten, het geschilderde of het verhaalde dicht, heel dicht bij de aanschouwer of de lezer te brengen. Maar het is wel zeer moeilijk, bij deze wijze van voorstellen de Boodschap zuiver te doen door klinken. Want hier ligt het grote gevaar, dat de grens wordt uit het oog verloren.

Kort na de laatste wereldoorlog werd een film vertoond — ik meen dat de titel was „Green pastures” — waarin de acteurs negers waren. Daarin werden aartsvaders en aartsengelen voorgesteld door donkere acteurs in geklede jassen en met hoge hoeden, en hier is de grens voor mijn besef toch wel ver overschreden. Ondanks alle overwegingen waarmee men een dergelijke uitbeelding van het bijbelse verhaal heeft willen motiveren en goed praten.

Dat gevaar heb ik zelf gezien toen ik, lang geleden, een Zondagsschoolvertelling meemaakte over Jacobs vlucht uit Labans macht. Die werd — ik geef toe, dat het zo'n sterk staaltje was dat mijn verhaal haast ongelofelijk lijkt — ongeveer in deze trant gegeven: „Laban was een heel eind weggetrokken, om bij het schapen scheren te zijn, en van die gelegenheid maakte Jacob gebruik. Hij liet een grote verhuishwagen komen en daar werd alles in geladen. „Hé, Ruben, doe wat voorzichtig met die lamp — jullie, Gad en Aser, pas op, dat je de piano niet stoot!” Een eind verder kwamen een paar slaven aanslepen met tafels en stoelen, en andere slaven dreven Jacobs vee bij elkaar. Een geweldig grote kudde! En toen kwamen de kamelen en de ezels voor de vrouwen en kinderen! Geweldig, wat werd er gewerkt! Dat moest ook, want Jacob had haast. Als Laban terug kwam wilde hij al zo ver mogelijk weg zijn. Eindelijk was de hele boel gepakt — de verhuishwagens werden dicht gedaan en daar begon de tocht!”

Natuurlijk is dit een uitzondering. Laten we aannemen, dat het een uitzondering is gewéést. En dat een dergelijke wijze van vertellen niet meer voor komt. Maar als illustratie van wat ik bedoel is dit uiterste wel uiterst welsprekend.

En om het gevaar van een dergelijk „populair” en „gemakkelijk” vertellen af te snijden, meen ik een fantasie die een toevoegen is van onverantwoorde bijzonderheden op het gebied van de couleur locale, te moeten afwijzen. In plaats van — als zo even — te spreken van „minder aanvaardend staan tegenover” deze wijze van levendigmaken van het verhaal, gebruik ik hier liever de term „onaanvaardbare fantasie”. Waarbij het woord „onaanvaardbaar” dan wèl een waarderingsoordeel, en dat in afkeurende zin, bevat.

Met verantwoorde fantasie bedoel ik in de tweede plaats die verbeelding, die het verhaal begrijpelijker wil maken door handelingen of beweegredenen te verklaren in op zielkundige overwegingen berustende schilderingen. Het lijkt met toe, dat hierbij enige vrijheid toelaatbaar is, n.l. wanneer de verteller zich beperkt tot zielkundig aanvaardbare verklaringen van bepaalde handelingen of tot het weergeven van overwegingen, die leidden tot een bepaald doen of laten.

In het verhaal van de gevangenneming in Gethsemané komt de bijzonderheid voor van het afhouden van Malchus' oor door Petrus. Wanneer de verteller hierbij zegt, dat de dienstknecht van de hogepriester met een beweging van schrik het hoofd opzij boog voor het neerbliksemende zwaard, dat daardoor de slag niet het midden van het voorhoofd trof maar langs het hoofd afschampte en het oor afhieuw, dan meen ik, dat de grens van het toelaatbare niet wordt overschreden.

Wanneer bij het verhaal van Zacheüs de nadruk wordt gelegd op diens begeerte om Jezus te zien; een begeerte, zo sterk, dat hij zijn deftigheid van rijk belastinggaarder vergat, de afkeer van de Joodse menigte tegenover hem, de tollenaar, trotseerde en — man toch van rijpe leeftijd — als een jongen zich een plaatsje veroverde tussen de takken van een vijgeboom — ook dan zou ik geen afkeurend oordeel willen uitspreken.

Evenwel: ook hier dreigt het gevaar van een te-ver-gaan. Een te ver gaan, dat in de eerste plaats hiertoe kan leiden, dat uitvoerige uiteenzettingen of verklaringen worden gegeven, die

berusten op zeer persoonlijke veronderstellingen, of z.g. scherpzinnige verklaringen. Wanneer, bijvoorbeeld, het verraad van Judas ter sprake komt en men meent, niet genoeg te hebben aan de bijbelse mededeling: „toen voer de satan in Judas” en aan wat achter die mededeling ligt, dan legt de één nadruk op Judas’ geldzucht en gierigheid: de begeerte naar het verradersloon zou een overwegende invloed hebben geoefend. Dan meent een ander, dat Judas’ teleurgestelde hoop op een voorname positie in het door hem verwachte aardse rijk van de Messias hem tot zijn wandaad dreef. Dan verklaart een derde het verraad uit het feit, dat de Iskariot zijn nationalistische verwachtingen in rook zag vervliegen en een vierde meent zelfs te mogen beweren, dat de eigenlijk drijfveer van de verrader geweest is zijn verwachting van, ja zelfs zijn liefde tot Jezus. Judas zou de Heiland hebben willen noodzaken, Zijn macht te gebruiken in verzet tegen een gevangenneming om zo de nationale bevrijdingsoorlog tegen Romeinen en Romeinenvrienden te beginnen.

Is een fantasie, zoals ik u schetste bij de verhalen van Malchus en Zacheüs, m.i. aanvaardbaar en toelaatbaar, dat waarvan ik u voorbeelden gaf in verband met Judas’ verraad zal ieder met mij onaanvaardbaar en ontoelaatbaar vinden. Het in acht nemen van de onvermijdbare grens vereist een aandachtig lezen van het bijbelse verhaal, een zich verdiepen in de bijbelse tekst. Natuurlijk is het mogelijk dergelijke toevoegingen te putten uit een handboek, een leiddraad of een kinderbijbel — maar als ooit het uitsluitend gebruik van een dergelijk hulpmiddel een onvoldoende voorbereiding en het gebruik van de bijbel-zelf onafwijsbare eis is, dan zeker hier.

De slotsom van wat tot hiertoe is betoogd kan dus deze zijn: gebonden, verantwoorde fantasie is niet alleen geoorloofd, maar onmisbaar om de bijbelse vertelling voor de kinderen meer te doen leven. Niet slechts een voor kinderen begrijpelijke verteltrant in woordkeus en zinsbouw, maar ook een klare opbouw van het verhaal en een beeldende tekening van de entourage

zijn gewenst en nodig. Evenwel moet hier met liefdevolle en aandachtige zorgvuldigheid worden gewaakt voor een teveel.

Zeër zeker komen in de bijbelvertelling personen voor „van gelijke bewegingen als wij” — en gelukkig de verteller die zó te vertellen weet, dat de bijbelfiguren geen onwezenlijke en onwerkelijke figuren, geen buiten-het-leven-staande beelden blijven voor wie naar het verhaal luisteren, doch mensen worden van vlees en bloed.

Maar het streven naar een tekenen van mensen van vlees en bloed mag niet worden tot een zó kleurrijke fantasie, dat de spanning, de sensatie van het uiterlijk gebeuren overheerst. Dit strookt ook niet met het doel van de vertelling: de kinderen onthouden de kleurrijke bijzonderheden; genieten nà van de felle spanning, die de verteller in een verhaal heeft weten te leggen — en horen mogelijk niet of vergeten misschien de boodschap, de blijde boodschap van het evangelie, dat spreekt nièt van romantische en treffende mensendaden maar van zonde in mensen en van de genade Gods.

Misschien mag ik nu, na deze meer theoretische beschouwing, trachten in stippelijnen enkele practische voorbeelden te geven. Niet met de bedoeling: zo moet het; maar in de mening: zo kàn het.

In Genesis 18 staat de geschiedenis van de verschijning Gods aan Abraham.

Daar wordt gezegd, dat de aartsvader „in de deur der tent zat”. Deze deur was de opening aan de voorzijde van de tent — het tentdoek daar werd opgeslagen en op een paar palen zo omhoog gehouden dat het een zonnescherm vormde. „Als de dag heet werd” bood dus de plaats „in de deur der tent” beschutting tegen de felle zonnestralen.

In de vertelling kan worden beschreven, hoe Abraham zo in de schaduw zit, uitzieende over het landschap en de weg voor hem; mogelijk kan een aanwezige of de herinnering aan een vroeger getoonde afbeelding de voorstelling bij de luisterende kinderen verscherpen.

Sara krijgt opdracht, drie maten deeg te kneden en koeken te

bakken. Dit bakken geschiedde op een ronde ijzeren plaat, die over een ondiep gat in de grond werd gelegd. In dat gat brandde een vuur; de plaat werd gloeiend en het plat uitgerolde deeg dat daarop werd gelegd, bakte tot koeken. Platte, ronde broodkoeken, van vorm als onze pannekoeken of als het met het Joodse paasfeest gebruikte matzes. Bij het vertellen kan — maar kort! — het bakken van Sara worden voorgesteld en al vertellende „uitgelegd“.

Als Sara luistert „achter de deur der tent“ staat ze achter het kleed, waardoor het mannenverblijf in de tent wordt afgescheiden van het vrouwenverblijf. Ook deze bijzonderheid zal het gebeuren verduidelijken, en begrijpelijk maken dat Sara loochenen durfde, dat ze lachte.

Wanneer de geschiedenis van Jozef — met name zijn verkocht-worden en zijn eerste jaren in Egypte — aan de beurt is, zou ik bijvoorbeeld een goede beschrijving trachten te geven van een koopliedenkaravaan, als waarmede de zoon van Jakob naar het Nijlland werd gevoerd. Met een tekening van de reis langs de woestijnwegen en van de opvallendste bijzonderheden van Egypte. Ik zou spreken van pyramiden en sfinxen en bijvoorbeeld een huis beschrijven als waarin Potifar kan hebben gewoond. Met de bedoeling het verhaalde zo concreet mogelijk in de sfeer van het Egyptische leven te plaatsen.

En als bijvoorbeeld psalm 23 ter sprake komt of de gelijkenis van de Goede Herder uit Joh. 10 kan een uitvoerig vertellen over de Oosterse schapenhoeder, over zijn stok en zijn staf, over de schaapskooi, en over het gevaar van wilde dieren voor de kudde niet anders dan de indruk dieper maken van de zorg, die de herder draagt voor zijn schapen; die de Heiland heeft voor de Zijnen. „Zijn schapen horen Zijn stem — en Hij roept zijn schapen bij name“.

„Ik ben de deur der schapen“ — d.w.z. dat, zoals geen schaap de schaapskooi binnengaat dan door de opening in de ommuring, geen verlore zondaar de hemel binnengaat, dan door, dan terwille van de Heiland Jezus Christus.

En waarom zouden wij dan niet de Oosterse schaapskooi beschrijven, waar in de deuropening geen houten deur of hek zich bevindt, maar waar de herder zich voor de opening legt, om die opening te bewaken voor rovers en vrij te geven voor wie tot de kudde behoren ?

„De goede herder stelt zijn leven voor de schapen.” Dat doet hij in de strijd tegen de wilde dieren; tegen de rovers, die komen om te verderven. Zo heeft de Goede Herder zijn leven gegeven in zijn strijd tegen de zonde en de Satan, die de mensen in hun macht hebben en trachten te houden.

Als verteld wordt van de verschijning van Gabriël aan Zacharias, teken dan de offerplechtigheid, waarin Zacharias die dag een zo voornaam deel mag hebben.

De priesters van de dagorde staan verzameld voor de voorhof. Daar worden door loting de verschillende kleinere werkzaamheden verdeeld en dan gaat de grote tempeldeur open. Het bloed van het offerdier wordt op het brandofferaltaar geplengd en nu spreekt de hoofdpriester het gebed: „Laat spoedig voortspruiten een spruit van David, uw knecht, en verhoog zijn hoorn door uw zaligheid, want op uw zaligheid wachten we al de dag.”

De geloofsbelijdenis volgt: „Hoor Israël! De Here, onze God, is een enig Here!” Dan heeft de loting plaats, waardoor de priester zal worden aangewezen, die het offer op het reukaltaar ontsteken mag. Deze dag is Zacharias die priester. Hij mag twee andere priesters kiezen, die hem terzijde zullen staan, en op het geschal der bazuinen gaan priesters en Levieten de voorhof der priesters binnen, waar ze biddend wachten tot de dienst in het heilige is verricht. Eerbiedig het hoofd gebogen treedt Zacharias de trappen op naar het tempelgebouw. Achter hem zijn beide helpers. De ene schept in een zilveren pan de as van de kolen die de vorige dag op het altaar hebben gebrand, knielt en gaat. De tweede schudt uit zijn zilveren pan gloeiende kolen op het altaar — ook hij buigt in eerbiedige groet de knie en gaat. Dan strooit Zacharias de wierook op de brandende kolen.

En dan . . .

Dan staat, onverwacht, naast het altaar de gezant Gods: Gabriël!

En heerlijker dan het voorrecht het reukwerk te mogen ontsteken, is voor Zacharias de boodschap dat zijn gebed is verhoord en dat de afgebeden zoon de voorloper van de Messias zal zijn.

Zo kan de vertelling een levendige, een levensware uitbeelding worden van wat God in de tijd onder de mensen liet geschieden.

Maar de verteller moet bij al wat hij doet om door verantwoorde fantasie zijn verhaal boeiend en bewegelijk te maken, steeds bedenken, dat al die toevoegingen niet anders kunnen betreffen dan het uiterlijke, dan het menselijke van het verhaal. En dat ze niët meer hebben mag dan een dienende functie. Dat nooit de boodschap mag worden teruggedrongen door de schildering en dat het doel en de afgebeden kracht van de vertelling gevondert worden in de eeuwige waarden en waarheden, waarvan de verteller een ootmoedig en blijmoedig verkondiger zijn mag.

